

КЛИМКО

ПОВІСТЬ
•
ОПОВІДАННЯ

ГРИГІР ТЮТЮННИК

КЛИМКО

КИЇВ • ЗНАННЯ

Климко

Повість

Розділ I

Климко прокинувся від холодної роси, що впала йому на босі ноги (видно, кидався уві сні), і побачив над собою скам'яніло-бузкове небо, яким воно буває лише восени на сході сонця, — без жайворіння, без легких з позолотою хмарок по обрію, без усміхненої радості пробудження. Климко підібгав ноги під поли діжурчини¹, щоб зогрілися, й онімілою тремтячою рукою дужче розгорнув соломку напроти очей. Він спав під скиртою.

Сонце, мабуть, тільки що зійшло, бо від скирти через тік і ще далі на стернях лежала довга тінь у сизій росі, солодко пахло втоптанним у землю набубнявілим житом, що вже вкинулося у ключечки, та сухими мишачими гніздами. Звечора миші лоскотали Климка, гасаючи йому по руках і ногах, пищали раденько, що є їм розвага, і Климко проганяв їх усяк: сукав ногами, кишків на них сердито — аж доки й заснув.

Уночі йому снилася велика зграя жовтих воронів із жовтими горобцями впереміш. А то була не зграя і не химера опівнічна — то був вихор з великого кленового та дрібного вишневого листя, що знявся над висілком, коли

¹ Діжурчина — робочий одяг залізничника. (Тут і далі — прим. ред.)

Климко вийшов у степ за станцію і востаннє оглянувся назад. Та листяна зграя стовпом стала у піднебесся, вище й вище, а там здрібніла, розсипалася і зникла геть з очей.

Де те листя потім сіло? Чи, може, воно ще й досі кружляє?..

Климко звівся на лікоть, щоб краще було видно шлях, яким йому йти далі, і його затрусило так, що аж зуби зацокотіли від терпкого застоюного холоду в усьому тілі.

“Нічого, — подумав. — Пробіжуся з гори — зогріюся”.

У степу було тихо. Блищали од сонця стерні і ковила понад шляхом, сріблилася важка, обвішана разочками роси павутина. Вдалині, між телеграфними стовпами й некрутими пагорбами, мріли рожеві, мов спалахи багать, крейдяні гори. Деся там, біля тих гір, чув од людей Климко, було велике місто Слов'янськ, а поміж горами, просто на землі, лежала брилами сіль — бери скільки здужаєш. Іще чув Климко, що за склянку солі можна виміняти всякого добра: мисочку чи й дві кукурудзи, відерце картоплі чи й хліба справжнього.

Климко йшов босий, у куцях штанчатах, старій матросці, що була колись голубою, а тепер стала сіра, та ще в дядьковій Кириловій діжурці. Тій діжурці, як казав дядько, було “сто літ”, і не рвалася вона лише тому, що зашкарубла від давньої мазути. Не брали її ні дощ, ні сніг, ані сонце.

Пахла діжурка паровозом. Уночі вона нахолоняла, а вдень аж димувала на сонці, пахла ще дужче і пекла плечі та спину.

Климко жив удвох з дядьком Кирилом, відколи осиротів. Жили вони в залізничному бараці при самісіньких коліях. І коли мимо гуркотів важкий ешелон, барак теж ніби зривався з місця: двигтіли стіни, дрижала підлога, бряжчали шиби у вікнах, а барак мчав і мчав. Потім, коли ешелон даленів, гуркочучи тихіше й тихіше,

барак знову зупинявся і стояв, як і раніш, і під вікнами в нього знову цвірінчали горобці.

Дядько Кирило був машиністом великого паровоза ФД і ходив на роботу коли як: то вранці, то вдень, то посеред ночі, коли Климко вже спав. Повертався він завжди несподівано — з залізною скринькою в руці, зморожений очима і усміхнений до Климка.

— Як тут мій помішничок? Не боявся сам уночі? — питався, бувало, знімаючи шкіряного картуза з білими молоточками, від якого на лобі лишався червоний тугий пружок, що ніколи не встигав зійти до чергової зміни.

Потім дядько вмивався над великою мідною мискою, довго з хрускотом у пальцях тручи руку об руку, хоч і сам він, і Климко знали, що руки все одно не одмиються.

— Ось побільшаєш, Климе, і гайда до нас на паровоз, — казав дядько. — Вивчимо тебе на помічника машиніста і заживемо: разом на роботу, разом з роботи... А так не бачу, коли ти в мене й ростеш.

Умившись, дядько надівав чисту сорочку і сідав до столу.

— А давай лишень свої граматки, подивимось, що там у тебе з науками. Це була найбільша радість Климкова — покласти перед дядьком чепурно списані зошити, а самому заходитись поратися: винести миску з дьогтяною водою, витерти підлогу, де набризкано, і тихо, покрадьки, щоб дядько не обернувся, насипати йому юшки, якої сам і наварив, — гарячої та запашної. Про зошити він ніколи не боявся, бо тільки з письма інколи мав “посередньо”.

— О! — дивувався дядько, розгинаючись над столом. — А це що? Треба було написати “холодно”, а в тебе “хохолодно”...

Климко на те знічено одказував:

— То в мене, дя, після великої перерви руки дуже померзли, от воно й хохокнуло.

Дядько, вдоволений, що знайшов помилку, відкладав зошити і брався до юшки.

ОПОВІДАННЯ

Смерть кавалера

I

Їгорко почув крізь сон, як заторохтіли дошки на полу, потім по долівці зачовгали босі материні ноги — і враз прокинувся. В хаті стояв густий передсвітанковий морок, вікна понамерзали за ніч так, що їх і не видно було. Тільки в одній шибці, од затишку, мерехтіла кругленька просинювата дучка¹. Крізь неї миготіла знадвору поколота на блискітки зоря.

— Ач, які ведмеді понакручувало, — сказала мати і почала хекати в шибку. Дучка поширшала, впустила до хати ще одну зірочку. — Вставай, Їгоре, бо вже таке, як сіріє.

Їгорко заворочався на лежанці, обмацав черінь², вгадуючи по ній: пора підводитись чи ні. Черінь уже зовсім вичахла, як і завжди перед світом, з-під рядна давко пахло сухим глиняним порохом і вивіреною сажею. Пора.

Доки мати засвічувала бликуна й торохтіла заслінкою біля припічка, лаштуючи снідання, Їгорко ще трохи належував, по-дитячому склавши долоні між коліними і голосно дихаючи в пазуху, щоб востаннє зігрітися на до-рогу. Потім пригадав новину й остаточно розбуркався.

¹ Дучка (діал.) — ямка, дірка.

² Черінь — нижня площина, дно печі, де горять дрова.

— А до нас, мамо, нового замполіта прислали,— похвалився, натягаючи на худенькі плечі пожмакану гімнастерку захисного кольору. — Герой Радянського Союзу! Прямо з фронту. Директор кажуть про нього: наш кавалер...

— Он як! — здивувалася Пріська. — Герой, та ще, бач, і молодий...

— Та ні, мамо, кавалер — це хто має високу нагороду.

Пріська висипала в полумисок залишки вчорашніх галушок. Разом з юшечкою з гирунчика¹ випала синя картоплина і дві галушечки долівчаного кольору.

— То, може, вас тепер і годуватимуть краще, раз героєм?

— Та казали хлопці — приварка густіша буде, а хто-на...

Їгорко присів до столу підсідувати. Одколупнув шматочок картоплини, з'їв галушку і, піймавши в ложку кілька жовтогарячих олійних скалок, запив юшечкою.

— А це, мамо, вам, бо я ж в училищі ще раз поснідаю, — сказав, одсуваючи миску насеред столу. І, може, тому, що галушки були холодні, а од вікна в спину Їгоркові студило, голос у нього тремтів.

— Давайте мені взувачку.

Пріська зняла з припічка зашкарублі черевики, понадівані на дровинячки, пару великих онуч з лантушини і цілий жмут цупких, як дріт, зав'язок. Їгорко порозкладав те причандалля на лаві окремими купками і захопився взуватись. Спочатку понатягав старі безп'яті шкарпетки так, щоб не виглядала боса нога і ніде не мулило, тоді обгорнув онучі поверх черевиків і обмотував їх обривками — тугенько, щоб дорогою не перев'язувати. Головне, добитися хоч до півдороги. Потому онучі обмерзнуть, залуб'яніють і вже не розмотаються аж до міста. А там їх все одно треба знімати, бо така взувачка не по формі.

¹ Гирунчик (діал.) — горщечок.

Зміст

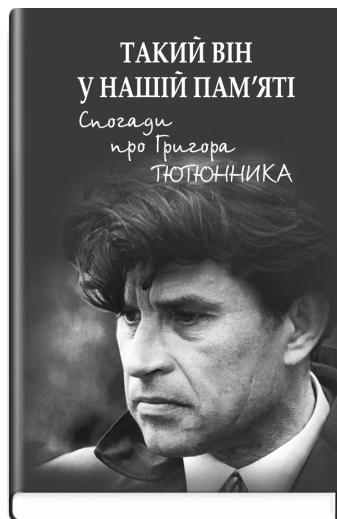
Климко. <i>Повість</i>	5
------------------------------	---

ОПОВІДАННЯ

Смерть кавалера	61
На переказі	76
Син приїхав	84
У Кравчини обідають.....	105
Азарт	113
Сміхота. <i>Новела</i>	123

Твори для дітей

Лісова сторожка.....	131
Однокрил	137
Нічний злодій.....	141
Як спіймали розбишаку	144
Додому, додому... ..	147
Біла мара	149
Бушля	153
Ласочка	155

Такий він у нашої пам'яті.
Спогади про Григора Тютюнника / упоряд. М.Ф. Слабошпицького. — К. : Знання, 2021. — 415, XXIV с. — Мова укр. — Формат 84×108 1/32. — Пал. тв.

Спогади, представлені у пропонованій книжці, відтворюють живий та правдивий портрет одного з найвидатніших письменників України, життя і творчість якого назавжди залишаться неповторною сторінкою в історії української літератури. Повага Григора Тютюнника до героїв його творів, колоритне зображення їхнього життя, взаємин, їхнього побуту, рідкісне знання мови та психології народу, соковитий гумор і сьогодні приваблюють читачів, викликають у нас почуття симпатії й любові до звичайної людини, поваги до рідного народу і вдячності автору цих творів.

У виданні представлені спогади про Григора Тютюнника Василя Бондаря, В'ячеслава Брюховецького, Миколи Вінграновського, Олександра Гижі, Олеся Гончара, Леоніда Горлача, Валерія Гужви, Миколи Григоріва, Євгена Гуцала, Ніни Дангулової, Івана Дзюби, Віталія Дончика, Павла Загребельного, Петра Засенка, Романа Іваничука, Миколи Кравчука, Павла Мовчана, Лариси Мороз, Юрія Мушкетика, Дмитра Павличка, Володимира Панченка, Віктора Погрібного, Юрія Попсуєнка, Феодосія Рогового, Григорія Сивокона, Анатолія Скрипника, Михайла Слабошпицького, Ганни Тютюнник, Олени Черненко та Анатолія Шевченка.

Книгу можна придбати у книгарні “Абзац”

(м. Київ, вул. Стрілецька, 28 (вхід з двору), ст. метро “Золоті ворота”, тел. 235-49-25, 581-15-68), e-mail: sales@society.kiev.ua, або в інтернет-магазині: <https://znannia.com.ua>.